

Analyse van de arbeidssituatie en perceptie van de kwaliteit van de opleiding van dierenartsen afgestudeerd aan de Faculteit Diergeneeskunde van de Universiteit Gent

Analysis of the employment of veterinarians in Flanders and perception of the quality of veterinary training at the Faculty of Veterinary Medicine of Ghent University

¹A. Van Cleven, ²J. Saunders, ³P. Deprez, ¹J. Dewulf

¹Eenheid voor Veterinaire Epidemiologie, Vakgroep Voortplanting, Verloskunde en Bedrijfsdiergeneeskunde, Faculteit Diergeneeskunde, Universiteit Gent, Salisburylaan 133, 9820 Merelbeke, België

²Vakgroep Medische Beeldvorming van de Huisdieren en Orthopedie van de Kleine Huisdieren, Faculteit Diergeneeskunde, Universiteit Gent, Salisburylaan 133, 9820 Merelbeke, België

³Vakgroep Interne Geneeskunde van de Grote Huisdieren, Faculteit Diergeneeskunde, Universiteit Gent, Salisburylaan 133, 9820 Merelbeke, België

Alexia.VanCleven@Ugent.be

SAMENVATTING

In een enquête werd gepeild naar de arbeidssituatie van dierenartsen afgestudeerd aan de Universiteit Gent en de perceptie van de kwaliteit van de opleiding. Hiervoor werden drie cohorten dierenartsen gecontacteerd die afgestudeerd zijn gedurende drie tijdsintervallen, met name tussen 2002 en 2004, 2009 en 2011 en tussen 2014 en 2016. Uit 488 ingevulde vragenlijsten (47% van de gecontacteerde respondenten) werd onder andere duidelijk dat dierenartsen in Vlaanderen gemiddeld 47 uur per week werken en relatief tevreden zijn over de invulling van hun job. Tachtig procent (meest recent afgestudeerde cohort) en 68% (langst afgestudeerde cohort) van de respondenten werkt als practicus en 81% van deze practici werkt in een groepspraktijk. Dierenartsen met de Belgische nationaliteit hebben voornamelijk het statuut van zelfstandige, terwijl dierenartsen met de Nederlandse nationaliteit voornamelijk in loondienst werken. De respondenten geven aan tevreden te zijn over het theoretische aandeel binnen de opleiding diergeneeskunde maar ervaren het praktisch onderricht als te beperkt. Tijdens de opleiding zou er volgens de respondenten meer nadruk gelegd moeten worden op eerstelijnsdiergeneeskunde, op het verwerven van communicatievaardigheden met klanten en collega's en op praktijkmanagement.

ABSTRACT

By means of a survey, the authors attempted to determine the work situation of graduated veterinary students and the perception of the quality of education at the Ghent University. Three veterinarian cohorts were contacted who graduated at different time intervals: between 2002 and 2004, 2009 and 2011 and between 2014 and 2016. Out of 488 completed surveys (47% of the contacted respondents), it became apparent that veterinarians in Flanders work on average 47 hours per week and are relatively happy about their day-to-day tasks. Eighty percent (most recently graduated group) and 68% (longest graduated group) of the respondents work as a veterinary practitioner and 81% of these practitioners work in a group practice. Veterinarians with Belgian nationality are mostly self-employed, while most Dutch veterinarians work on the payroll of someone else. The results of the survey show that the respondents are happy with the theoretic part of the veterinary study, but believe that there is not enough focus on the practicing part, which is too limited. According to the respondents, veterinary training should be more focused on first-line veterinary medicine, on the developing of communication skills with clients and colleagues and on business management.

INLEIDING

Om de kwaliteit van de opleiding diergeneeskunde aan de Universiteit Gent te evalueren en waar nodig bij te sturen, worden op regelmatige tijdstippen afgestudeerde dierenartsen door de Faculteit Diergeneeskunde bevestigd (Dewulf et al., 2006; Van Nielandt et al., 2010). In deze enquêtes wordt gepolst naar hoe de opleiding diergeneeskunde tijdens de studie ervaren werd en wat als positieve en negatieve punten van de opleiding ervaren werd. De resultaten van de enquête worden gebruikt in het kader van de kwaliteitsbewaking aan de faculteit en om adviezen te formuleren omtrent toekomstige hervormingen van het curriculum van de opleiding diergeneeskunde. Omdat de enquête herhaald wordt na het doorvoeren van eventuele hervormingen, wordt eveneens gepeild naar de ervaringen en evaluaties van de hervormingen van meer recent afgestudeerde dierenartsen.

In de bevestiging wordt eveneens gepeild naar de arbeidssituatie van afgestudeerde dierenartsen. De resultaten worden geanalyseerd om een antwoord te vinden op de vele vragen die heersen met betrekking tot het werkveld van de diergeneeskunde. Is er voldoende werkgelegenheid voor dierenartsen? In welke landen en sectoren gaan deze dierenartsen aan de slag? Is een praktijkdierenarts meer tevreden met zijn job dan de niet-practicus? Werkt de praktijkdierenarts meer uren per week dan de niet-practicus? Welk type functie in de diergeneeskunde ontvangt het hoogste loon? Blijven dierenartsen met de Nederlandse nationaliteit in België werken? Door dergelijke studies te herhalen, worden de meest recente ontwikkelingen omtrent de arbeidssituatie van dierenartsen die zijn afgestudeerd in Vlaanderen opgevolgd.

Het doel van deze studie is dan ook tweedelig, namelijk enerzijds nagaan hoe de kwaliteit van de opleiding diergeneeskunde wordt ervaren en anderzijds wat de arbeidsperspectieven van dierenartsen afgestudeerd aan de Universiteit Gent zijn en wat hun evoluties gedurende de laatste jaren zijn. De informatie die door deze studie gegenereerd wordt, wordt aangereikt aan de onderwijscommissie van de Faculteit Diergeneeskunde.

MATERIAAL EN METHODEN

In 2010 (Van Nielandt et al., 2010) en 2013 (niet-gepubliceerde resultaten) werden gelijkaardige bevestigingen uitgevoerd door de Faculteit Diergeneeskunde, Universiteit Gent. Op basis van deze studies werd een enquête opgesteld die ingevuld kon worden via de online tool SurveyMonkey (SurveyMonkey Inc. VS). Uitnodigingen voor de enquête werden verzonden via e-mail (gebruikmakend van de mailinglijst van het Instituut voor Permanente Vorming (IPV), aangevuld met e-mailadressen gekend bij medewerkers van de vakgroep Voortplanting, Verloskunde, en Bedrijfs-

diergeneeskunde) en via diverse facebookgroepen gerelateerd aan afgestudeerde dierenartsen van de Faculteit Diergeneeskunde.

Er werden drie verschillende groepen dierenartsen afgestudeerd aan de Universiteit Gent bevestigd gebaseerd op het jaar van afstuderen (2002-2004, 2009-2011, 2014-2016). De enquête omvatte drie hoofdstukken, i.e. algemene informatie, professionele informatie en studiegerelateerde informatie met een totaal van veertig vragen. De enquête werd op voorhand getest door een aantal dierenartsen en kon ingevuld worden in minder dan tien minuten.

Op 3 november 2016 werden de eerste e-mailinvites verzonden en werd op diverse facebookgroepen een link naar de enquête geplaatst. Op 14 november werd een eerste reminder verstuurd, op 24 november een tweede, waarna op 5 december de enquête afgesloten werd. Na het afsluiten van de enquête werden de data vanuit SurveyMonkey geëxporteerd naar Excel 2016. Beschrijvende statistiek en data-analyse werden uitgevoerd in zowel Excel 2016 als in SPSS statistics v21.0 (SPSS Inc, VS).

In het hoofdstuk 'professionele informatie' werd de respondent gevraagd om aan te duiden in welke sector of sectoren (praktijk, onderzoek, onderwijs, controlediensten van de overheid, zoals het Federale Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen, farmaceutische industrie en 'andere') hij/zij werkzaam is en hoeveel procent van zijn/haar tijd hij besteedt aan een bepaalde sector. Tijdens de dataverwerking werden de dierenartsen ingedeeld volgens zijn/haar hoofdactiviteit (>50%). Zo werd een dierenarts die 70% van zijn/haar tijd werkzaam is in de praktijk en 30% werkzaam in het onderwijs, ingedeeld als praktijkdierenarts. Enkele respondenten die aangaven dat ze hun tijd gelijk verdelen over twee sectoren (50/50), werden voor verdere analyse omtrent professionele informatie niet in rekening gebracht. Hierna werd aan de praktijkdierenarts gevraagd met welke diersoort(en) hij/zij werkt en tevens hoeveel procent van zijn/haar tijd hij/zij aan de diersoort besteedt. Wanneer de praktijkdierenarts minstens 70% van zijn/haar tijd aan één bepaalde diersoort besteedt, werd hij/zij in deze categorie ingedeeld. Wanneer een dierenarts aan geen enkele diersoort minstens 70% van zijn/haar tijd besteedt, werd hij/zij als 'practicus gemengde diersoorten' ingedeeld. Bijvoorbeeld: een dierenarts die 40% van zijn/haar tijd besteedt aan het werken met paarden, 40% aan kleine huisdieren en 20% aan runderen, werd als 'practicus gemengde diersoorten' ingedeeld.

Bij vragen waarop de respondent antwoord kon geven aan de hand van een schuifregelaar (waarde van 0 tot 100) werden de kwantitatieve gegevens omgezet in kwalitatieve gegevens. Nul tot 25 werd als 'zeer slecht' gecategoriseerd, 25-50 als 'onvoldoende', 50-75 als 'goed' en 75-100 als 'zeer goed'.

Een netto-uurloon werd berekend volgens de volgende formule: nettojaarloon/aantal gewerkte uren per

jaar. Door het aantal gewerkte uren per week te delen door vijf werd het aantal gewerkte uren per dag bekomen en om het aantal gewerkte uren per jaar te kennen, werd dit resultaat met 220 vermenigvuldigd.

RESULTATEN EN BESPREKING

Er studeerden gemiddeld 185 dierenartsen per jaar af in de eerste cohorte (2002-2004), terwijl dit er in de tweede en de derde cohorte (2009-2011 en 2014-2016) respectievelijk 195 en 198 waren. Twee cohorten, afgestudeerd tussen 2002 en 2004 (Dewulf et al., 2006; Van Nielandt et al., 2010) en afgestudeerd tussen 2009 en 2011 (niet-gepubliceerde resultaten), werden reeds bevraagd in vorige studies. Het opnieuw bevragen van dezelfde groep liet toe om evoluties doorheen de tijd te bestuderen. Bovendien bevatte de eerste cohorte (2002-2004) dierenartsen die als eersten afgestudeerd waren in de verschillende optierichtingen, i. e. kleine huisdieren, landbouwhuisdieren, paard, varken en onderzoek. De derde cohorte, afgestudeerd tussen 2014 en 2016, omvat de meest recent afgestudeerde dierenartsen. Van de 1735 afgestudeerde dierenartsen waren 1038 e-mailadressen beschikbaar. Omdat de e-mailuitnodigingen verstuurd werden op basis van de e-mailadressenlijst van het Instituut voor Permanente Vorming, werden voornamelijk praktiserende dierenartsen gecontacteerd, waardoor er hoogstwaarschijnlijk een selectiebias aanwezig is. Naast het versturen van e-mails werd een link naar de enquête geplaatst op drie verschillende facebookgroepen die gerelateerd zijn aan de doelgroepen, voornamelijk aan de meest recent afgestudeerde dierenartsen. Dit was de eerste keer dat een soortgelijke enquête verspreid werd via sociale media. In totaal werden 488 enquêtes ingevuld, waarvan het merendeel antwoordde na e-mailinvitatie (85%) en 15% na een uitnodiging via Facebook. Over alle groepen heen werd een antwoordpercentage op basis van de e-mailinvitatie van 44% bekomen en vulde 26% van de doelgroep de enquête in (Tabel 1). In de toekomst zal de Faculteit Diergeneeskunde extra inspanningen leveren om meer contact te houden met al haar alumni via verschillende communicatiekanalen om zodoende bij volgende enquêtes de mogelijke selectiebias te beperken.

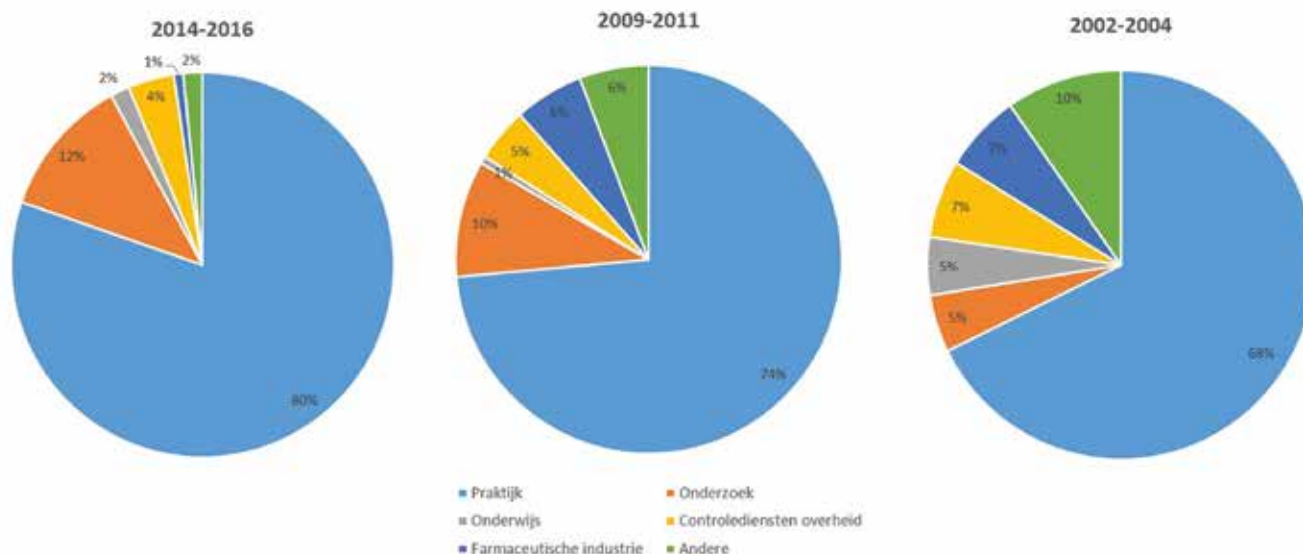
Er studeerden gemiddeld 185 dierenartsen per jaar af in de eerste cohorte, terwijl dit er voor de tweede en de derde cohorte respectievelijk 195 en 198 waren. De respondenten van de enquête hebben voornamelijk de Belgische nationaliteit (84%) en zijn veelal vrouwelijk (73%). Het aantal vrouwelijke dierenartsen neemt progressief toe. Dit is een evolutie die ook in andere landen gezien wordt (Allen, 2016). Het merendeel van de Belgische dierenartsen werkt in België, terwijl ook het merendeel van de dierenartsen met Nederlandse nationaliteit die in Vlaanderen zijn afgestudeerd, in Nederland werkt (Tabel 2). Het percentage dierenartsen met de Belgische nationaliteit dat naar het buitenland gaat werken, blijft nagenoeg stabiel ondanks andere voorspellingen (Dewulf et al., 2006). Collega's met de Nederlandse nationaliteit keren na de studie voornamelijk terug naar Nederland. Dit komt overeen met de resultaten van voorgaande studies omtrent de opleiding diergeneeskunde aan de UGent (Dewulf et al., 2006; Van Nielandt et al., 2010).

Bijna alle bevraagde dierenartsen (97%) waren op het ogenblik van de enquête aan het werk, wat in tegenstrijd is met een bepaalde perceptie in het beroepveld dat er in de diergeneeskunde veel werkloosheid zou heersen. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat de e-mailuitnodigingen verstuurd werden op basis van de e-mailadressenlijst van het IPV, waardoor hoofdzakelijk dierenartsen bereikt werden die binnen het beroep actief zijn. Anderzijds is het zo dat deze resultaten overeenkomen met de resultaten van de voorgaande enquêtes, waarbij er ook weinig indicaties voor een hoge werkloosheidsgraad werden gevonden (Dewulf et al., 2006; Van Nielandt et al., 2010).

De dierenarts die deze enquête beantwoordde, werkt gemiddeld 47 uur per week (SD=14,2), wat vergelijkbaar is met een huisarts in België die gemiddeld 51,1 uur per week werkt (Schäfer et al., 2016). Er is weinig variatie in hoeveel uur een dierenarts per week werkt tussen de verschillende sectoren onderling: praktijk (49 uur/week, SD=15,3), onderzoek (43 uur/week, SD=5,3), onderwijs (48 uur/week, SD=15,1), controlediensten van de overheid (42 uur/week, SD=11,2), farmaceutische industrie (43 uur/week, SD=5,8) en 'andere' (40 uur/week, SD=12,6). Dit houdt in dat in sectoren, zoals de farmaceutische industrie en de controlediensten van de overheid, die

Tabel 1. Beschikbare informatie over de respondenten volgens de drie cohorten.

	Cohorte		
	2002-2004	2009-2011	2014-2016
Afgestudeerd	555	586	594
E-mailadressen	338	394	303
Respons	133	168	158
Responspercentage op basis van e-mailadressen	39%	43%	52%

Figuur 1. Sector waarin dierenartsen uit de drie verschillende cohorten werken (afstudeerjaar: 2014-2016, 2009-2011 en 2002-2004). De groep 'andere' omvat dierenartsen die actief zijn in het bedrijfsleven met uitzondering van de farmaceutische industrie, onderzoek en de controlediensten van de overheid.

misschien eerder als nine-to-five-jobs worden aanzien, een vergelijkbaar aantal uren wordt gewerkt. Deze vaststelling werd ook in vorige studies gemaakt (Dewulf et al., 2006; Van Nielandt et al., 2010). Dierenartsen in de groep 'andere' zijn dierenartsen die actief zijn in het bedrijfsleven buiten de bovenstaand genoemde groepen. Vrouwelijke dierenartsen (44 uur/week, SD=13,0) werken gemiddeld minder uren per week dan hun mannelijke collega's (55 uur/week, SD=14,4) en geven aan vaker deeltijds te werken (25% van de vrouwen en slechts 2% van de mannen werkt deeltijds), zoals ook eerder reeds werd vastgesteld (Van Nielandt et al., 2010).

Van de bevroegde dierenartsen, over alle cohorten heen, is de meerderheid actief in de praktijk (74%). Daarnaast vinden we 9% terug in het onderzoek, 2% in het onderwijs, 5% bij controlediensten van de overheid, 4% in de farmaceutische industrie en 6% in de groep 'andere'. Ongeveer 80% van de respondenten is kort na het afstuderen werkzaam in de praktijk, maar naarmate hij/zij langer is afgestudeerd, daalt het percentage practici tot 68% (Figuur 1). Een gelijkaardige

dalende trend, maar kleiner in absolute aantallen, is zichtbaar voor dierenartsen actief in het onderzoek. Hieruit blijkt dus dat recent afgestudeerde dierenartsen vaker als practicus of in het onderzoek actief zijn dan de oudere collega's. De langer afgestudeerde dierenarts komt vaker dan de jongere collega terecht in de farmaceutische industrie, bij de controlediensten van de overheid of in de groep 'andere' (bijvoorbeeld andere academische instellingen buiten de Faculteit Diergeneeskunde en Diergezondheidszorg Vlaanderen). Dit verschijnsel kan verklaard worden door het feit dat de industrie, controlediensten van de overheid of de privésector voornamelijk dierenartsen rekruteren met praktijk- of onderzoekservaring. Hierbij dient eveneens opgemerkt te worden dat door de manier van het contacteren van de respondenten, i.e. via de mailinglijst van de permanente bijscholing, meer dan waarschijnlijk een deel niet-practici werd gemist en dat deze groep in realiteit waarschijnlijk groter is. Het is evenmin duidelijk in welke mate de evolutie naar minder werk in de praktijk naarmate een dierenarts langer is afgestudeerd zich verderzet voorbij de geïn-

Tabel 2. Nationaliteit van de dierenarts afgestudeerd aan de Faculteit Diergeneeskunde (UGent) en het land waar deze dierenarts werkt.

Nationaliteit	Land van tewerkstelling					
	België	Nederland	Duitsland	Frankrijk	VK	Andere
Belg (n= 354)	83%	7%	1%	6%	1%	2%
Nederlander (n= 63)	17%	75%	0%	2%	3%	3%
Duits (n= 3)	67%	0%	33%	0%	0%	0%

n= aantal respondenten

Andere= Verenigde Staten, Qatar, Nieuw-Zeeland en Zwitserland

Tabel 3. Optierichting waarin de dierenarts is afgestudeerd en de plaats van tewerkstelling. Hierbij wordt het onderscheid gemaakt tussen praktijkdierenarts en niet-practicus (onderwijs, onderzoek, controlediensten overheid, farmaceutische industrie en ‘andere’).

Optie bij afstuderen	Tewerkstelling						
	Praktijkdierenarts					Geen praktijk	
	Herkauwers	VPK	Paard	KHD	Gemengd	Andere diersoorten	
Herkauwers (n=98)	39%	2%	1%	13%	16%	0%	29%
VPK (n=17)	6%	41%	0%	12%	0%	0%	41%
Paard (n=102)	3%	0%	38%	21%	19%	0%	19%
KHD (n=166)	0%	1%	0%	75%	1%	1%	22%
Onderzoek (n=12)	0%	0%	0%	8%	0%	0%	92%

n= aantal respondenten

VPK= varken, pluimvee en konijn

KHD= kleine huisdieren

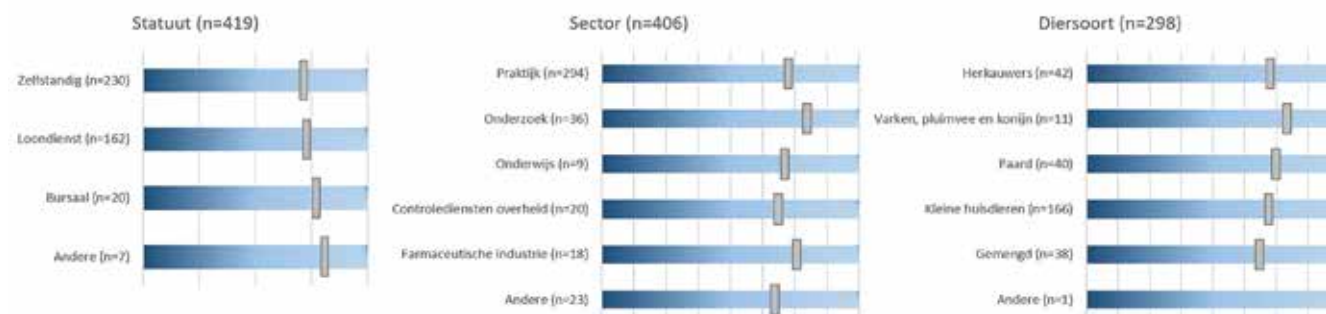
cludeerde groep (met een maximum van 14 jaar afgestudeerd). In voorgaande studies (Dewulf et al., 2006; Van Nielandt et al., 2010) werd eveneens gerapporteerd dat ongeveer twee derden van de dierenartsen in de praktijk werkt en een derde daarbuiten.

De praktijkdierenarts werkt meestal in een groepspraktijk (81% van de praktijkdierenartsen), waar er doorgaans vier dierenartsen (mediaan=4, SD=13,8) werken. Het aandeel eenpersoonspraktijken blijft nagenoeg stabiel ten opzichte van 2006 (Dewulf et al., 2006). Het merendeel van de praktijkdierenartsen (90%) werkt exclusief in de praktijk en het vaakst in de kleinehuisdierensector (55% van de praktijkdierenartsen). Ongeveer evenveel praktijkdierenartsen werken met herkauwers (14%) als met paarden (13%) en 13% is werkzaam als practicus in een praktijk met gemengde diersoorten. Een minderheid van de dierenartsen werkt voornamelijk met varkens en pluimvee (4%) of met diersoorten, zoals vissen, reptielen of vogels (1%). Wanneer een dierenarts afgestudeerd is in de optierichting kleine huisdieren, werkt hij/zij in 75% van de gevallen na de studie het vaakst met kleine huisdieren (Tabel 3). Dierenartsen afgestudeerd binnen de optie herkauwers of paard, werken ook vaak met een diersoort buiten hun optie, terwijl de dierenartsen afgestudeerd in de optie varken,

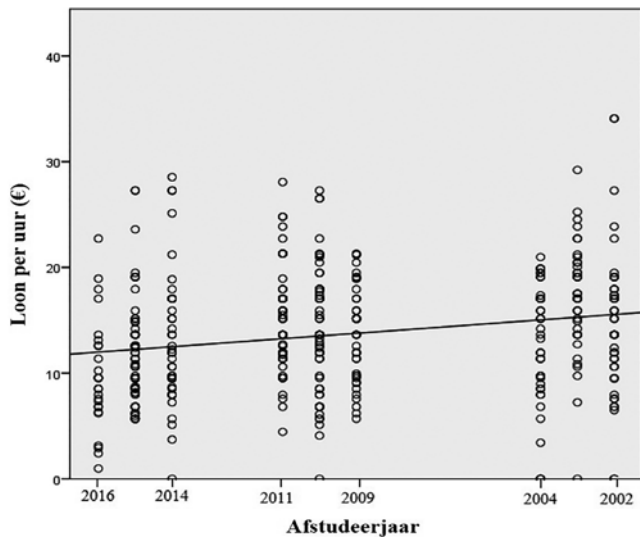
pluimvee en konijn vaker een niet-klinische job uitvoeren dan hun collega's afgestudeerd in de andere klinische richtingen.

Het merendeel van de dierenartsen is zelfstandig (55%) in zijn hoofdactiviteit, 39% werkt in loondienst en 5% heeft een bursaalstatuut. Dierenartsen met de Nederlandse nationaliteit werken voornamelijk in loondienst (71%), terwijl 61% van de dierenartsen met de Belgische nationaliteit een statuut als zelfstandige heeft. Het aantal dierenartsen met een zelfstandig statuut is licht gestegen sinds 2006 (Dewulf et al., 2006). Wanneer er gevraagd wordt naar tevredenheid omtrent de inhoud van de job, dan antwoorden de meeste dierenartsen matig tot zeer tevreden te zijn. Er is zo goed als geen verschil in de mate van tevredenheid tussen de verschillende sectoren (gemiddelde tevredenheidsscore 72, SD= 21,0), tussen de verschillende diersoorten waarmee de praktijkdierenarts werkt (gemiddelde tevredenheidsscore 73, SD= 20,7) of tussen de verschillende statuten (gemiddelde tevredenheidsscore 73, SD=21,1) (Figuur 2).

De meeste dierenartsen verdienen tussen de 2000 en 3000 euro netto per maand (36% van de werkende dierenartsen), slechts twee van de 413 dierenartsen (<1%) verdienen tussen 0 en 500 euro, terwijl 19 van de 413 dierenartsen (7%) aangeven meer dan 5000

Figuur 2. De mate van tevredenheid per statuut, sector en diersoort gaande van ‘zeer slecht’ (donkerblauw) tot ‘zeer goed’ (lichtblauw).

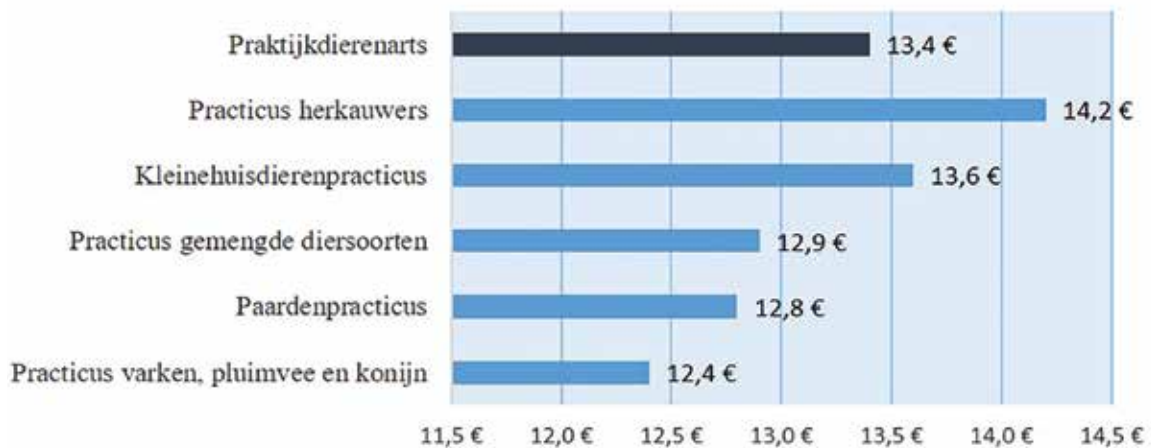

Figuur 3. Netto-uurloon (in euro) in functie van het afstudeerjaar. Hoe langer een dierenarts is afgestudeerd, hoe hoger het nettoloon per uur bedraagt.

euro netto per maand te verdienen. Als men deze resultaten uitzet tegenover het gerapporteerde aantal uren werk dan blijkt dat het gemiddelde netto-uurloon van de ondervraagde dierenartsen 13,6 euro (SD=5,8) bedraagt, wat overeenkomt met een nettomaandloon van 2.343 euro voor iemand die gemiddeld 47 uur/week werkt. Iemand die in het Vlaamse Gewest een intellectuele of wetenschappelijke functie uitoefent, heeft gemiddeld een brutomaandloon van 4.505 euro (be. STAT, 2014). Dit is bij benadering een nettomaandloon van 3.003 euro of een netto-uurloon van 21,6 euro voor iemand die 38 uur/week werkt. Het verschil tussen het gemiddelde nettoloon van een dierenarts en het gemiddelde loon van iemand die een andere intellectuele of wetenschappelijke functie uitoefent

lijkt bijgevolg opmerkelijk groot. Dit verschil moet echter genuanceerd worden, aangezien de berekening van bruto- naar nettoloon onderhevig is aan heel wat variabelen en het bovendien aannemelijk is dat in andere intellectuele beroepen eveneens meer dan 38 uur per week gewerkt wordt. Er wordt geen verschil vastgesteld in gemiddeld netto-uurloon tussen mannelijke en vrouwelijke dierenartsen. Naarmate een dierenarts langer is afgestudeerd, stijgt het gemiddelde netto-uurloon (Figuur 3). Dierenartsen die werken bij controlediensten van de overheid ($n=20$, 16,4 euro, SD=5,3) en in de farmaceutische industrie ($n=18$, 16,2 euro, SD= 4,0) ontvangen het hoogste netto-uurloon, terwijl praktijkdierenartsen ($n=300$, 13,4 euro, SD=6,1), dierenartsen in het onderzoek ($n=36$, 13,7 euro, SD=3,2) en dierenartsen in de groep 'andere' ($n=23$, 13,2 euro, SD=5,6) een lager netto-uurloon bekomen. In de sector van de praktijkdierenartsen wordt de grootste variatie in netto-uurloon vastgesteld. De practicus die met herkauwers werkt, ontvangt het hoogste gemiddelde netto-uurloon, gevolgd door de kleinehuisdierendierenarts (Figuur 4). Over het algemeen zijn de dierenartsen matig tevreden met hun loon (tevredenheidsscore 61, SD=24,4). De grootste verschillen in tevredenheid omtrent het loon worden gezien tussen de verschillende sectoren: een dierenarts werkzaam in de farmaceutische industrie geeft aan zeer tevreden te zijn met zijn/haar loon (tevredenheidsscore 81, SD=9,8), terwijl een dierenarts uit de groep 'andere' aangeeft slechts matig tevreden te zijn met zijn/haar loon (tevredenheidsscore 50, SD=29,8). Ook tussen de verschillende statuten vallen er grote verschillen op: iemand met een zelfstandig statuut (tevredenheidsscore 56, SD=25,21) is minder tevreden met het loon dan iemand in loondienst (tevredenheidsscore 66, SD= 21,2) of met een bursalaarsstatuut (tevredenheidsscore 73, SD=26,2).

Gemiddeld netto-uurloon van een praktijkdierenarts (in euro)

Figuur 4. Gemiddeld netto-uurloon (in euro) van de praktijkdierenarts in het algemeen en opgesplitst volgens de diersoort waaraan een dierenarts meer dan 70% van zijn/haar tijd besteedt. 'Practicus gemengde diersoorten' is een practicus die aan geen enkele diersoort meer dan 70% van zijn/haar tijd besteedt.

Zelfstandigen staan zelf in voor de opbouw van hun pensioen en gaven in deze bevraging bovendien een lager netto-uurloon op ten opzichte van iemand in loondienst of met een bursaalsstatuut. Een dierenarts met een bursaalstatuut is over het algemeen het meest tevreden met zijn/haar loon. Dit kan verklaard worden doordat dierenartsen met een bursaalstatuut voornamelijk jonge dierenartsen zijn die het loon vergelijken met het loon van leeftijdsgenoten uit de praktijk, dat zeker in het begin relatief laag ligt. Hierbij dient echter opgemerkt te worden dat een bursaalstatuut voor maximum 4 jaar kan ingevuld worden en dat het onduidelijk is of er gedurende die periode pensioen wordt opgebouwd.

Een dierenarts, ongeacht in welke sector hij/zij werkt, volgt gemiddeld vijf keer per jaar ($SD=4,58$) postacademische vorming (verplicht sinds 1 januari 2013) (NGROD, 2017). Er is geen duidelijk verband tussen het jaar van afstuderen en het aantal postacademische vormeningen dat dierenartsen volgen per jaar, maar dierenartsen afgestudeerd in 2016 volgen er opmerkelijk minder (gemiddeld 3, $SD=2,9$) dan dierenartsen afgestudeerd in andere jaren (gemiddeld 6, $SD=4,6$). Dit is niet zo verrassend aangezien een praktiserende dierenarts in het jaar van afstuderen nog niet verplicht is om bijscholing te volgen en ook nog niet zo zeer de nood voelt. Ongeveer de helft van de dierenartsen (51%) heeft al gebruik gemaakt van postacademische vorming online, dit zowel binnen als buiten België. Indien een dierenarts postacademische vorming volgt, is hij/zij voornamelijk op zoek naar zowel praktische als theoretische kennis (58% van de respondenten).

Opmerkelijk is dat 37% van de respondenten een extra specialisatieopleiding gevolgd heeft of volgt. Hiervan volgt/volgde de meerderheid een doctoraatsopleiding (32%) of een internship (20%) (zowel binnen als buiten de Faculteit Diergeneeskunde, Universiteit Gent). Verder worden ook residenties (14%), opleidingen tot vakdierenarts (11%) en master-na-masteropleidingen (10%) gevolgd. Dit is een duidelijke verhoging in vergelijking met een voorgaande studie (Dewulf et al., 2006). Bij het succesvol doorlopen van een residentie bij een Europees college kan een dierenarts de titel van 'specialist in ...' gebruiken. Ongeveer de helft van de dierenartsen (49%) is actief op sociale media in functie van de uitoefening van zijn job, waarvan Facebook (59%) en LinkedIn (28%) de meest gebruikte kanalen zijn. Het is opmerkelijk dat Facebook, vaak gepercipieerd als een niet-professioneel sociaal medium, vaker gebruikt wordt dan LinkedIn, dat eerder als sociaal medium voor professionele doeleinden wordt aanzien. Dit is allicht te wijten aan het feit dat Facebook eerder als marketingtool gebruikt wordt (Ramsaran-Fowdar en Fowdar, 2013) en LinkedIn eerder om professionele contacten tussen collega's te leggen en te onderhouden (Skeels en Grundin, 2009).

De meerderheid van de bevroegde dierenartsen

is afgestudeerd in de optierichting kleine huisdieren (41%). In de andere optierichtingen herkauwers, varken, pluimvee en konijn, paard en onderzoek zijn respectievelijk 26%, 4%, 25% en 4% van de dierenartsen afgestudeerd. Op het moment van afstuderen vonden dierenartsen uit alle optierichtingen dat zij slechts een matig zicht hadden op de beroepsmogelijkheden (gemiddelde score van 56 waarbij een waarde kon opgegeven worden van '0=helemaal geen duidelijk zicht' tot '100= zeer duidelijk zicht', $SD=26,6$). De belangrijkste keuze voor vele afstuderende dierenartsen blijft de praktijk. Als houder van een masterdiploma in de diergeneeskunde zijn er echter nog vele andere opties: in het onderzoeksveld (zowel binnen als buiten de Faculteit Diergeneeskunde), in de farmaceutische industrie, bij de controlediensten van de overheid, in het onderwijs (zowel binnen als buiten de Faculteit Diergeneeskunde) of in de privésector. Het lijkt erop dat dierenartsen uiteindelijk hun weg vinden naar deze sectoren buiten de praktijk, maar op het moment van afstuderen ervaren dierenartsen een gebrek aan informatie omtrent de beroepsmogelijkheden in deze sectoren.

Het theoretisch gedeelte van de opleiding diergeneeskunde wordt als 'goed' ervaren (tevredenheidsscore 72, $SD=15,7$), maar de praktische opleiding wordt minder gunstig gescoord (tevredenheidsscore 42, $SD=22,7$). De grote meerderheid (89%) van de dierenartsen heeft tijdens de opleiding op vrijwillige basis stage bij een dierenarts gelopen en geeft aan dit enkele malen per jaar (56%), maandelijks (20%) of wekelijks (24%) te doen. De verplichte stage binnen het curriculum wordt als uiterst zinvol ervaren (tevredenheidsscore 82, $SD=20,4$) maar duurt niet lang genoeg (score voor duur van de stage 22, $SD=19,2$). De respondenten geven aan dat onder andere chemie (76), fysica (58), vakken gerelateerd met grote huisdieren (19), statistiek (18), de competentie tweedelijnsdiergeneeskunde (17), economie (11), veterinaire volksgezondheid (11) en theoretische vakken in het algemeen (11) oververtegenwoordigd zijn tijdens de opleiding tot dierenarts. Onder andere praktijk met nadruk op eerstelijnsdiergeneeskunde (203 keer aangehaald), communicatie met de klant of collega's (91), praktijkmanagement (79), boekhouden (71) en economie (38) worden aangehaald als onvoldoende aanwezig tijdens de opleiding. Enkele opmerkingen die vaak terugkomen zijn: 'er moet meer praktijkgericht les gegeven worden' (78), 'mogelijkheid tot het volgen van meer stage bij een eerstelijnsdierenarts en dit in het curriculum integreren' (76), 'meer de nadruk leggen op eerstelijnsdiergeneeskunde' (43), 'er is een te groot aantal laatstejaarsstudenten en bijgevolg te veel afstuderende dierenartsen' (24), 'kennis over hoe een praktijk uitgebaat moet worden, is er niet op het moment van afstuderen' (18) en 'de opleiding moet eerder opgedeeld worden in de verschillende optierichtingen' (11). De curriculumhervorming die in 2016 gestart is en onder andere gebaseerd is op de

resultaten van de voorgaande enquêtes, zou hier deeloplossingen moeten aanreiken aangezien er een opleidingsonderdeel 'klinische en communicatieve vaardigheden' werd ingevoerd, de uren praktijkmanagement verdubbeld zijn, een skills lab werd opgericht en er een verplichte stage in het afstudeerjaar werd ingevoerd. Daarnaast is er sinds enkele jaren een praktijk voor gezelschapsdieren (Dispensarium Prins Laurent Stichting (Gent)) waar studenten ervaring kunnen opdoen in de eerstelijnszorg.

CONCLUSIE

Ondanks de vaak negatieve berichtgeving in de pers over het dierenartsenberoep en de negatieve perceptie die er bij sommige collega's heerst, levert deze studie voor de derde maal op rij verrassend positieve resultaten op. Op basis van de informatie aangeleverd door de respondenten kan besloten worden dat er wellicht relatief weinig werkloosheid heerst in de diergeneeskunde, maar aangezien er door de manier van bevraging voornamelijk werkende dierenartsen bereikt werden, is verder onderzoek nodig om eventuele werkloosheid in kaart te brengen. Verder zijn dierenartsen, ongeacht in welke functie ze terechtkomen, relatief gelukkig in hun job ondanks het feit dat ze meestal vele uren moeten werken en relatief minder verdienen dan vergelijkbare, intellectuele beroepen. Ook de opleiding wordt relatief positief beoordeeld en aan de punten van kritiek wordt in de mate van het mogelijke tegemoet gekomen door aanpassingen in het studieprogramma.

DANKWOORD

De auteurs wensen de vele collega's die aan deze studie hebben deelgenomen te danken voor hun tijd en energie die ertoe geleid hebben dat er waardevolle informatie uit deze enquête is gekomen.

LITERATUUR

- Adams C.L., Kurtz S.M. (2006). Building on existing models from human medical education to develop a communication curriculum in veterinary medicine. *Journal of Veterinary Medical Education* 33, 28-37.
- Allen V. (2016). Feminisation: threat or opportunity? *Veterinary Record* 178, 391-93.
- be.STAT. (2014). Gemiddeld bruto maandlonen voor voltijds tewerkgestelde werknemers. Geraadpleegd op 28 april 2017 via <https://bestat.economie.fgov.be/bestat/crosstable.xhtml?view=a7a748a8-15aa-439e-8664-f024950728d7>.
- Dewulf J., Simoens P., Deprez P., de Kruif A. (2006). Peiling naar de beroepsactiviteiten en de kwaliteit van de diergeneeskundige opleiding bij recent afgestudeerde dierenartsen aan de hand van een enquête. *Vlaams Diergeneeskundig Tijdschrift* 75, 187-95.
- NGROD. Nederlandse Gewestelijke Raad Orde der Dierenartsen. (2017). Bijscholing/Voortgezette Opleiding. Geraadpleegd op 18 mei 2017 via <https://www.ordederdierenartsen.be/faqdierenartsen>
- Ramsaran-Fowdar R., Fowdar S. (2013). The implications of facebook marketing for organizations. *Contemporary Management Research* 9, 73-83.
- Schäfer W., Van den Berg M., Groenewegen P. (2016). De werkbelasting van huisartsen in internationaal perspectief. *Huisarts en Wetenschap* 59, 94-101.
- Skeels M.M., Grudin J. (2009). When social networks cross boundaries: a case study of workplace use of facebook and linkedin. In: *Proceedings of the ACM 2009 international conference on Supporting group work* 95-104
- Van Nielandt P., Dewulf J., De Vliegheer S., de Kruif A. (2010). Tewerkstelling van dierenartsen afgestudeerd aan de Universiteit Gent tussen 1998 en 2008. *Vlaams Diergeneeskundig Tijdschrift* 79, 59-65.